

prostora in kriterije za njegovo vrednotenje. Šele na tej osnovi je bilo mogoče izdelati metodologijo za vrednotenje in sprejemanje izhodišč za prenovitve in oživiljanje ruralnih naselij.

V ospredju študije so prikazana številna svojstva kmečkih in ruralnih naselij. Vas ali kmečko naselje je po Marinkovem mišljenju tista zaokrožena naselbinska enota, ki izključno sloni na agrarnih dejavnostih. Med ruralna naselja pa šteje tista naselja na podeželju, ki jih je že zajela deagrarizacija, a še nimajo urbaneškega značaja (str. 18—19).

Avtorjev osnovni namen je bil, da z eksaktnim vrednotenjem razčleni slovensko vas in da ovrednoti njene posamezne sestavine. Prikazane oziroma razčlenjene so štiri temeljne značilnosti oziroma sestavine vaških naselij: 1) V skupini geografsko-ekoloških značilnosti so večinoma opredeljeni pokazatelji, ki prvenstveno označujejo kvaliteto naravnega okolja v okviru posameznega naselja (nadmorska višina, strmine pobočij, kamninska sestava površja, kvaliteta prsti in zraka; sem sodijo tudi rekreativne, kulturne, estetske ter ekološke vrednosti naravnega okolja). 2) Z antropogenimi danostmi je prikazana kvaliteta ustvarjenega okolja. V tem delu so podrobno obravnavane zgradbena sestava poslopj, komunalna opremljenost naselij, prikazana je spomeniško-varstvena vrednost (arhitekturna vrednost) naselij ali le posameznih objektov, pa ocena likovno-prostorskih kvalitete naselij ter kvaliteta stavbne dediščine. 3) Socio-demografske značilnosti naselij so prikazane na osnovi členitve rasti števila prebivalstva ter predvidenega demografskega razvoja. Nadalje so ovrednotene demografske in ekonomske sestavine prebivalstva pa socialna in prostorska mobilnost prebivalstva, stopnja urbanizacije ter odnosi med posameznimi socialnimi sloji. 4) V skupino socio-ekonomskih pogojev so prikazane značilnosti osnovnih skupin dejavnosti, kakor tudi posebne funkcije posameznih naselij (npr. spalna, počitniško-turistična, zdraviliška itd.). V sklepnem delu knjige se ukvarja avtor s posameznimi izhodišči ter njihovimi opredelitvami za prenovitev (revitalizacijo) slovenskih vasi.

Ob prebiranju Marinkove knjige o Razvoju in revitalizaciji slovenske vasi znova spoznavamo neprecenljivo vrednost temeljnih geografskih spoznanj, ki jih je mogoče neposredno vključiti v prenovitvene načrte slovenskega podeželja. Prepričan sem, da kolikor bo ostala naša stroka s svojimi osnovnimi spoznanji tudi odprta drugim vedam, ne bo imela večjih težav pri vključevanju v interdisciplinarna proučevanja. In vsakomur, ki se bavi z geografijo podeželja in njegovimi naselji, odkriva Marinkova knjiga, ki je metodološko izredno natančna in dognana, številne prvine in sestavine, s katerimi moramo računati pri pojasnjevanju in opredeljevanju funkcij posameznih naselij.

Milan Natek

Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja — 20. stoletje: Fančič a r f, Občina Ljutomer, Ljubljana 1981, 86 str. + pril.; Zmago Š m i t e k, Občina Kočevje, Ljubljana 1981, 82 + (12) str. Izdal Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze E. Kardelja v Ljubljani.

V zadnjih dveh desetletjih je naredila slovenska etnologija znaten korak naprej. To se kaže med drugim tudi v novi opredelitvi etnologije kot zgodovinske vede, obenem pa skuša s čedalje bolj kompleksnejšimi orisi razgrniti vpogled v sestavo socialnih skupin (slojev) slovenske družbe in oblik njihovega vsakdanjega življenja. Z novimi opredelitvami in usmeritvami etnoloških raziskav se je razširil predmet etnologije med drugim tudi na področje sociologije in (socialne) geografije. Zato je potrebno in koristno, da tudi geografija spremlja razvoj etnološke teorije in zasnovanost njene metodologije. Ob prebiranju etnoloških publikacij, ki so izšle v zadnjem desetletju, se kaže čedalje nujnejša potreba, da tudi geografija kot veda o pokrajini na novo izoblikuje in natančneje opredeli predmet svojega raziskovalnega dela. Prepričan sem, da se bo le tako izostrilo razmerje do številnih drugih »sciodnih in mejnih« družbeno-socialnih in prostorskih ved. Le ob jasno začrtanem predmetu proučevanja, ki ga opredeljuje delovno področje posamezne vede, je mogoče zanesljiveje sestaviti tudi izbor strok pri posameznih obsežnejših raziskovalnih projektih, ki terjajo interdisciplinarne posege.

V začetku letošnjega leta sta izšla prva dva zvezka Etnološke topografije slovenskega ozemlja — 20. stoletje, in sicer za občini Ljutomer in Kočevje. Osnova za izdajo publikacij je utemeljena na podrobni etnološki rajonizaciji Slovenije. Da ne bi izostal v prikazu katerikoli predel na Slovenskem, so se odločili, da bodo posamezni zvezki etnološke topografije obsegali območja posameznih občin, medtem ko bo zamejski del našega etničnega ozemlja prikazan v sklopu posameznih regij. Načrtovalci etnološke topografije računajo, da bodo v tem srednjeročnem obdobju z delom končali in zbrano gradivo izdali v 72 zvezkih!

Zanimiva je vsebinska zasnova etnološke topografije. Razdeljena je v deset poglavij. V prikaz ozemlja posamezne občine (v zamejstvu področja) nas uvede geografska opredelitev območja. Nato je podrobneje opisana notranja struktura proučevanega območja (npr. geografski položaj, oblike in velikosti naselij, razvoj politično-upravne, šolske in cerkvene razdelitve, prometno omrežje, društvena dejavnost itd.). Tretje poglavje je namenjeno predstavitvi demografskega razvoja od sredine preteklega stoletja naprej. Sledi podrobnejši pregled gospodarskega razvoja in stanja območja, in sicer po posameznih panogah in dejavnostih. V petem delu so predstavljene poklicne sestavine prebivalstva, medtem ko so v naslednjem poglavju že opisane spremembe v socialni sestavi prebivalstva (npr. posebna struktura podeželja, delež gruntarjev, kajzarjev, dninarjev, viničarjev, kolonov, rudarjev, obrtnikov itd.). V sedmem poglavju je osvetljeno uvažanje novosti bodisi po posameznih naseljih bodisi v zaokroženih področjih. V tem delu knjige so posebej opisane inovacije v kmetijstvu, rokodelstvu in obrti pa v stavbarstvu, stanovanjski opreми, komunikacijskih sredstvih ter v obleki — nošnji in prehrani. Osmo poglavje razčlenjuje razkroj (oziroma stopnjo ohranjenosti) tradicionalne kulturne podobe območja ali posameznih naselij. Zadnji dve poglavji sta namenjeni prikazu oziroma oceni dosedanje proučenosti območja in pregledu literature in uporabljenih virov.

Prva zvezka etnološke topografije slovenskega ozemlja prikazujeta občini Ljutomer in Kočevje. Večina gradiva je bila zbrana na terenu. Karakteristično je, da je večina pojavov, prikazanih v knjižicah, osvetljena v treh različnih obdobjih. Njihov pomen in vloga sta praviloma prikazana: a) v zadnji četrtini 19. stoletja ter v obdobju do 1. svetovne vojne, b) v obdobju med obema vojnama ter c) v letih po zadnji svetovni vojni. Takšen pristop prikazovanja in obravnavanja etnoloških pojavov, ki so v marsikaterem pogledu že povsem geografsko načeti, omogoča spoznati njihovo spremenljivost in prenekatero razvojne težnje in spremembe. V geografiji skušamo ugotavljati »ostanke preteklosti v pokrajini«, medtem ko etnologija kot družbeno-zgodovinska znanost išče posameznim pojavom njihovo sočasno funkcionalnost. Tudi zato so nam mnogi etnološki izsledki zelo blizu in izredno dragoceni.

Vsebina knjižic, ki prikazujeta občini Ljutomer in Kočevje, je izredno dragocena za številna znanstvena področja, ki se ukvarjajo s slovensko zemljo in njenimi ljudmi. Ponujata nam osnovno informacijo o obravnavanih občinah, kakršne še nismo imeli doslej. Ko bo zbirka zaključena, bo predstavljala skupaj s Krajevnim leksikonom Slovenije najbolj popolno sporočilo o značilnostih in posebnostih naše zemlje. Prav zato sem tudi prepričan, da bo postala etnološka topografija slovenskega ozemlja pomemben in nepogrešljiv vir pri nastajanju načrtovane monografije o regionalni geografiji Sloveniji.

Milan Natek

Mitja Zupancič, Smrekovi gozdovi v mraziščih Dinarskega gorstva Slovenije, SAZU, razred IV, dela 24, Biološki inštitut Jovana Hadžija 7, Ljubljana 1980, str. 262.

Gozdno rastje, ki porašča precejšen del Slovenije, predstavlja enega zelo vidnih prirodnih dejavnikov pokrajine. Zato želi vsakdo, ki proučuje Slovenijo, to rastje čim bolj spoznati. Velik korak k boljšemu poznavanju gozdov, zlasti smrekovih, predstavlja Zupancičeva študija o smrekovih gozdovih v mraziščih slovenskih visokih kraških planot.

Avtor si je zadal nalogo proučiti smrekove gozdove v posebnih ekoloških razmerah, ki nastajajo na kraškem reliefu Trnovskega gozda in Snežniškega gorja. Pri svojem delu se je oprl na standardno srednjeevropsko, žüriško-montpel-